

Problematika dětí cizinců bez doprovodu

Mgr. Markéta Hrodková

Odbor 21 rodiny a ochrany práv dětí MPSV

VÝCHODISKA PRO ROK 2011-2012

Zpráva Veřejného ochránce práv z návštěvy Zařízení pro děti cizince, diagnostický ústav, dětský domov se školou, výchovný ústav, středisko výchovné péče, základní škola a praktická škola, se sídlem Radlická 30, 150 00 Praha 5, ze dne 30. listopadu 2011 – závažná zjištění upozorňující na porušení práv dětí

Ukončení činnosti Zařízení pro děti – cizince a středisko výchovné péče, Hřiměždice 20, 263 01 Hřiměždice – Vestec (o ukončení rozhodlo MŠMT, a to ke dni 31. 8. 2012)

Nová koncepce ochrany a péče o nezletilé cizince bez doprovodu, včetně žadatelů o mezinárodní ochranu (materiál MV schválený vládou dne 6. 9. 2012, usnesení č.646)

Spolupráce MPSV s MŠMT – ukončení činnosti ZDC

1. Zaslání přehledu dětí umístěných v tomto zařízení a přehledu příslušných orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) – spolupráce s MŠMT
2. Zmapování aktuální situace dětí a jejich rodin a naplánování harmonogramu vyhodnocování – stručná geneze případů - spolupráce s OSPOD, MPSV
3. Vyhodnocení aktuální situace dětí a jejich rodin – spolupráce OSPOD a vybraných odborníků na danou problematiku, spolupráce MPSV
  - Komplexní hodnocení dítěte a rodiny
  - Vyhodnocení aktuální rodinné situace
  - Vyhodnocení aktuálních potřeb dítěte
  - Určení silných stránek rodiny, určení rizik rodiny
  - Určení zdrojů rodiny (širší rodiny, komunitních zdrojů)
  - Posouzení mimořádných potřeb rodiny
  - Inventarizace zainteresovaných služeb (sítě)

4. Analýza získaných dat pro tvorbu závěrečného hodnocení - podklad pro vytvoření IPOD (Individuálního plánu ochrany dítěte) - spolupráce OSPOD + odborní pracovníci, MPSV

5. Vypracování IPOD, časový harmonogram, intervenční strategie - OSPOD, spolupráce MPSV
  - Cíl (Co?)
  - Kompetence (Kdo ?)
  - Časový rámec (Do kdy?)
  - Hodnotící kritérium (Jak?)

6. Možnosti přemístění dětí, aktualizace sítě dostupných zařízení (ZDVOP, DD apod.) spolupráce s MŠMT
  - Zpět do rodiny + doporučená nabídka podpůrných služeb k sanaci rodiny
  - Zpět do rodiny + nařízené využití podpůrných služeb k sanaci rodiny
  - Do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP) + nabídka podpůrných služeb k sanaci rodiny
  - Do sítě školských zařízení (DD apod.) + nabídka podpůrných služeb k sanaci rodiny
  - Podpůrné služby k sanaci rodiny (pro děti, pro rodiče, pro rodinu jako celek)

7. Průběžná realizace přemístění dětí dle vypracovaného standardizovaného hodnocení a IPOD - spolupráce OSPOD, MPSV, spolupráce MŠMT

Spolupráce MPSV s MŠMT – ukončení činnosti ZDC

1. Zaslání přehledu dětí umístěných v tomto zařízení a přehledu příslušných orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) – spolupráce s MŠMT
2. Zmapování aktuální situace dětí a jejich rodin a naplánování harmonogramu vyhodnocování – stručná geneze případů - spolupráce s OSPOD, MPSV
3. Vyhodnocení aktuální situace dětí a jejich rodin – spolupráce OSPOD a vybraných odborníků na danou problematiku, spolupráce MPSV
  - Komplexní hodnocení dítěte a rodiny
  - Vyhodnocení aktuální rodinné situace
  - Vyhodnocení aktuálních potřeb dítěte
  - Určení silných stránek rodiny, určení rizik rodiny
  - Určení zdrojů rodiny (širší rodiny, komunitních zdrojů)
  - Posouzení mimořádných potřeb rodiny
  - Inventarizace zainteresovaných služeb (sítě)

VYHODNOCENÍ

2 ze 44

děti jsou dlouhodobě na útěku

18 ze 44

děti bude přemístěno do běžné sítě ústavní péče

7 ze 44

děti zůstávají v péči zařízení (DDÚ Radlická, Modrá škola)

14 ze 44

děti jde zpět do své původní rodiny

3 ze 44

zletilí

- Metodické vedení orgánů sociálně-právní ochrany dětí v problematice dětí cizinců bez doprovodu, a to v souladu s metodickým vedením diagnostických ústavů při MŠMT
- MPSV vede řízení ve věci správního deliktu ze strany Zařízení pro děti cizince, Radlická 30, Praha 5
- Dopis MPSV ze dne 21. 8. 2012 na pana ministra školství mládeže a tělovýchovy ve věci spolupráce při naplňování úkolů vyplývajících z Národní strategie ochrany práv dětí – návrh na zřízení expertního týmu složeného ze zástupců obou ministerstev, který bude koordinovat otázky mezirezortní spolupráce a aktivity vedoucí ke sjednocení systému.

Nezletilý cizinec bez doprovodu: legislativa

- Nezletilý cizinec bez doprovodu = cizinec mladší 18 let odloučený od svých rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu
- zákon č.359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č.326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky
- Zákon č.325/1999 Sb. o azylu
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR

Aktuální kauzy nezletilý cizinec bez doprovodu

- Aktualizován metodický pokyn č.1/2009, aktualizace letáku Nezletilý cizinec bez doprovodu
- Komplikovanost problematiky, nepracuje se s případy, kdy jsou děti na „hranici zletilosti“ či s dětmi s cizím prvkem, které nemají jazykovou bariéru, je zde vazba v rámci komunity a prostředí
- Legislativní úprava s těmito případy nepočítá: součinnost s MV a MŠMT, MZ, MSpr

DOPORUČENÉ ZÁSADY POSTUPU

- posouzení individuální situace dítěte
- určení o jakou situaci se jedná:
  1. Žadatelé o mezinárodní ochranu
  2. Ostatní nezletilí cizinci bez doprovodu (ti co nepožádali o mezinárodní ochranu)
  3. Nezletilé děti s cizím prvkem, které mají vazby v komunitě, v České republice již nějakou dobu žijí, není jazyková bariéra

1. Žadatelé o mezinárodní ochranu

- informovat o možnosti požádat o mezinárodní ochranu v jazyce v němž je nezletilý cizinec schopen se dorozumět (Policie ČR)
- prohlášení o úmyslu požádat o mezinárodní ochranu dětí (písemně nebo ústně do protokolu)
- pokud je nezletilý cizinec zajištěn – 7 denní lhůta pro učinění prohlášení
- pokud nezletilý cizinec bez doprovodu požádá o mezinárodní ochranu, OSPOD v takovém případě pomáhá zprostředkovávat umístění dítěte v azylovém zařízení – přijímacím středisku (Zastávka u Brna)
- Po ukončení úkonů dle § 46 odst. 1 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu (identifikační úkony, lékařské vyšetření, vydání průkazu žadatele o mezinárodní ochranu) se umísťuje na základě rozhodnutí soudu do školského zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy nebo do péče osoby označené v rozhodnutí soudu (§ 81 odst. 2 z. o azylu).

1. Žadatelé o mezinárodní ochranu

- nezletilému cizinci bez doprovodu - žadateli o mezinárodní ochranu - je soudem ustanoven opatrovník (tzv. pobytový opatrovník), nejčastěji OSPOD dle místa kde je hlášen k pobytu, může to být však i např. osoba příbuzná či blízká.
- existují-li důvodné pochybnosti o udávaném věku nezletilého cizince bez doprovodu, provede se lékařské vyšetření za účelem zjištění věku:
- antropologická laboratoř (FN Motol) na základě doporučení lékaře při vstupní prohlídce,
- souhlas nezletilého cizince nebo jeho opatrovníka,
- informovat v jazyce, kterému nezletilý rozumí o možných zdravotních důsledcích a rovněž o důsledcích odmítnutí vyšetření
- odmítnutí vyšetření – pohlíží se na něj jako na zletilého žadatele o udělení mezinárodní ochrany
- výsledky vyšetření často sporné, v hraničních případech by měla platit presumpce ve prospěch žadatele.

1. Žadatelé o mezinárodní ochranu

- nárok na bezplatné služby tlumočnicka (hradí MV)
- od okamžiku prohlášení o mezinárod. ochraně – zdravotní pojištění
- na vydání rozhodnutí má MV lhůtu 90 dnů, lze prodloužit
- ve lhůtě 15 dnů od doručení rozhodnutí možno podat žalobu ke KS, odkladný účinek
- kasační stížnost lze podat do 14 dnů ode dne doručení rozhodnutí KS

2. Ostatní nezletilí cizinci bez doprovodu

- OSPOD po přijetí nezbytných opatření k ochraně nezletilého podá návrh na vydání předběžného opatření podle § 76a, popř. 76 OSŘ
- OSPOD označí, že nezletilý cizinec má být předán do péče vhodné zletilé fyzické osoby, která je dítěti příbuzná nebo blízká, pokud existuje
- pokud taková osoba neexistuje, je možné nezletilého cizince svěřit do péče nejvhodnějšího zařízení na základě individuálního posouzení situace (např. ZDVOP, školského či zdravotnického ústavního zařízení) - je na posouzení OSPOD, které zařízení bude v konkrétním případě vhodnější, zejména s ohledem na věk dítěte, jazykovou bariéru či sourozeneckou skupinu

2. Ostatní nezletilí cizinci bez doprovodu

- vydáním PO, případně právní mocí rozhodnutí o umístění nezletilého cizince do náhradní péče v ČR – vznik oprávnění k pobytu na území ČR (zánik nejpozději v 18 letech, do 60 dnů lze žádat o trvalý pobyt z humanitárních důvodů)
- Vznikem oprávnění k pobytu vzniká zdravotní pojištění
- OSPOD hlásí na UMPOD a příslušnému zastupitelskému úřadu, získávají se informace o příbuzných dítěte
- Pokud nenásleduje repatriace – úprava poměrů v řízení péče soudu o nezletilé (ústavní výchova, pěstounská péče...)

3. Posuzování cizího prvku

- jde o děti, které v České republice již nějakou dobu žijí (integrace v rámci komunity, sociální vazby v rámci prostředí)
- děti z kulturně blízkých oblastí (nař. Slovensko, Ukrajina)
- děti z kulturně vzdálenějších oblastí, které po několik generací žijí v ČR
- individuální posouzení situace
- většinou není přítomna jazyková bariéra
- v přístupu je třeba hledat vhodná zařízení v běžné síti péče a zařízení integrace v rámci komunity – ZDVOP, PP

Zajištění, vyhoštění

- Zajištění = za účelem vyhoštění, u nezletilých starších 15 let max. 90 dnů
- jen pokud existuje nebezpečí, že by cizinec mohl ohrozit bezpečnost státu, závažným způsobem narušit veřejný pořádek, mařit či ztěžovat vyhoštění
- proti zajištění lze do 30 dnů podat žalobu, soudní přezkum důvodů zajištění
- detence je pro děti naprosto nevhodná, odpovídá věznicí s mírnějším režimem!!!
- Vyhoštění = ukončení pobytu ze zákonem stanovených důvodů, stanovení doby pro vycestování
- do 15 dnů se lze odvolat, žaloba dle OSŘ, odkladný účinek

Shrnutí: doporučné zásady

- Oddělení sociálně-právní ochrany dětí se dozví o nezletilém cizinci bez doprovodu
- Uvádí-li cizinec, že je mladší 18 let a není prokázán opak, je třeba jej za takového považovat a postupovat dle zákona č.359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí (poskytnout sociálně - právní ochranu dětí)
- Úzká součinnost s PČR - Cizineckou policií, která by měla provést nezbytné úkony k zjištění či ověření totožnosti osoby, popřípadě zjištění zletilosti či nezletilosti osoby + (ne)přítomnost zákonného zástupce na území ČR. Může tedy poskytnout řadu relevantních informací o pobytovém statusu dítěte

Shrnutí: doporučné zásady

- Lékařské úkony (bezinfekčnost, ověření zletilosti osoby) se provádí až po vydání soudního usnesení- v případě, že cizinec nepožádá o mezinárodně právní ochranu, vyjma neodkladných lékařských úkonů
- Paralelně, v co nejkratší lhůtě je třeba kontaktovat soud, resp. opatrovnické odd., podat návrh na nařízení předběžného opatření dle § 76a zákona č. 99/1963 Sb., OSŘ, soud by měl rozhodnout bezodkladně v zájmu nezletilého dítěte
- V případě návrhu na zahájení správního řízení o vyhoštění či jiných úkonů je třeba navrhnout/ustanovit opatrovníka. Může to být vhodná fyzická osoba, OSPOD, zaměstnanec neziskové organizace zaměřující se na danou problematiku (např. OPU, SOZE)

Shrnutí: doporučné zásady

Je velice žádoucí ustanovit opatrovníka, který bude hájit zájem dítěte a bude také přítomen na jednáních (předběžně byl dohodnut postup možnosti nastalé situace mohou konzultovat s pracovníky OPU)

Pokud by nebylo zahájeno řízení o zajištění, ale dítě (15-18 let) by požádalo o mezinárodní ochranu, bylo by přijato do Přijímacího střediska MVCR v Zastávce u Brna, kde existuje mj. oddělená zóna pro tzv. „zranitelné žadatele“

- **OPU - Praha**

Kovářská 4, Prague 9, 190 00, Czech Republic

Tel: (+420) 284 683 714

Tel: (+420) 284 683 545

Fax:(+420) 233 371 258

Mgr. Zuzana Jeřábková, LL.M.

e-mail: zuzana.jerabkova@opu.cz

ISS (International Social Service)

- Mezinárodní sociální služba – Švýcarsko
- Komunikace se zahraničím v případech se vztahem k cizině - UMPOD, MPSV
- Flexibilita, rychlost, spolupráce
- Důležité informace: osobní údaje nezletilého a jeho nejbližší rodiny, bydliště (místo pobytu), spolupracující organizace, stručná geneze případu, požadované informace (výstup)
- Nejčastější země: Německo, Velká Británie, Ukrajina, Slovensko
- Komunikační jazyk: angličtina, francouzština, španělština, němčina
(v případě Německa, Rakouska)

Děkuji za pozornost

Kontakt:

marketa.hrodkova@mpsv.cz